

V Liceum Ogólnokształcące w Gliwicach, ściana zachodnia.
Fot. Wikimedia Commons

Dotarłeś do siedziby Komendy. Musisz się wylegitymować. W tym celu stojący tam harcerz zada Ci 2 pytania z historii miasta. Po udzieleniu poprawnych odpowiedzi otrzymasz dokładny adres miejsca, do którego masz się udać. Ale po drodze wystąpią pewne komplikacje... Oprócz adresu harcerz wręczy Ci coś jeszcze...

Siedziba Policji Plebiscytowej (APo) znajduje się przy ul.

Otrzymałeś gryps z nazwiskami funkcjonariuszy Policji Plebiscytowej – polskiego i niemieckiego. Teraz jeszcze musisz zdecydować, któremu z nich przekażesz wiadomość, aby zdekonspirować nielegalne miejsce przechowywania broni! Udaj się pod adres wskazany w Komendzie, poproś o rozmowę jednego z funkcjonariuszy, których nazwiska otrzymałeś w grypsie. Przekaż mu informację o swoim odkryciu.

W podjęciu decyzji, z którym funkcjonariuszem rozmawiać, pomoże Ci poniższa wskazówka:

w budynku, do którego dotrzesz, 100 lat temu mieściły się koszary Policji Plebiscytowej (Policji Górnego Śląska, APo)

Wojska francuskie przed ratuszem w Gliwicach. Fot. OSLM Ratingen

– formacji porządkowej utworzonej w 1920 roku w wyniku II powstania śląskiego. Jej zadaniem było „czuwanie nad bezpieczeństwem publicznym i utrzymaniem porządku”. Miała charakter parytetyczny – połowę jej składu stanowili Polacy, połowę Niemcy. Obie strony miały sprzeczne interesy – Polska osłabiała siły niemieckie, np. rewidując tajne składy broni i amunicji, z kolei policjanci niemieccy chronili niemiecki stan posiadania na Górnym Śląsku i wciąż starali się zwalczać tutejszy ruch polski...

Czy teraz już wiesz, któremu policjantowi powinieneś przekazać informację o nielegalnym składzie amunicji? Pomyśl, co może się stać, jeśli posiadana przez Ciebie informacja trafi w niepowołane ręce...

Gratulujemy dotarcia do celu! Dzięki Tobie niemiecki arsenał broni został zdekonspirowany! Udaj się teraz z powrotem na Rynek, aby otrzymać zasłużoną nagrodę!

Opracowanie gry: *Rita Śliwa, Marta Witoń*
Dział Edukacji i Promocji Muzeum w Gliwicach
Kierownik: Ewa Chudyba

Szwadron Policji Plebiscytowej z Gliwic. Fot. ze zbiorów Muzeum w Gliwicach

Policja Plebiscytowa podczas kontroli drogowej w Katowicach, Fot. Gallica

GRA Gmiejaska

**Pomóż powstańcom!
Przekaż informację
o niemieckim składzie broni**

Drogi Uczestniku! Za chwilę przeniesiesz się do Gliwic okresu powstań śląskich i plebiscytu, czyli do dawnego Gleiwitz. Nasze miasto zostało objęte postanowieniami traktatu wersalskiego, kończącego I wojnę światową, w którym wprowadzono zapis o tym, że o przynależności Śląska do Polski bądź Niemiec mają zdecydować jego mieszkańcy poprzez głosowanie. Plebiscyt odbył się 20 marca 1921 roku. Do tego czasu obie strony musiały powalczyć o głosy mieszkańców...

Atmosfera w regionie gęstniała. W 1919 roku wybuchło I powstanie śląskie, zorganizowane przez Polską Organizację Wojskową Górnego Śląska. Zryw, który miał przyspieszyć przyłączenie tego terenu do Polski, zakończył się jednak klęską powstańców. Za broń chwycono powtórnie w 1920 roku, aby zlikwidować niemiecką policję bezpieczeństwa SiPo. W wyniku II powstania śląskiego utworzono Policję Górnego Śląska (APo, Policja Plebiscytowa), czyli formację porządkową, która miała „czuwać nad bezpieczeństwem publicznym i utrzymaniem porządku”. Sukcesem powstańców było to, że – obok Niemców – w szeregach APo połowę funkcjonariuszy stanowili Polacy. Mogli oni zatem kontrolować sytuację w regionie i działać na korzyść Polski. Policjanci niemieccy wspierali z kolei niemieckie bojówki... Obie strony miały sprzeczne interesy.

Wyobraź sobie, że odkryłeś nielegalny arsenał niemieckiej broni. Twoim zadaniem będzie powiadomienie funkcjonariusza Policji Plebiscytowej o tym, gdzie on się znajduje. Musisz się dowiedzieć, gdzie jest siedziba APo, oraz zdecydować, któremu policjantowi przekazać informacje o swoim odkryciu. Uważaj! Na swojej trasie spotkasz żołnierzy francuskich, którzy pomogą Ci dotrzeć do celu. Gliwice były siedzibą sztabu kontyngentu francuskiego, który – obok oddziałów brytyjskich i włoskich – został wysłany na Śląsk w celu zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców. Francuzi byli przychylni sprawie polskiej, dlatego to właśnie oni podadzą Ci kluczowe informacje.

Zatem... zaczynamy!

Start: Starostwo Powiatowe w Gliwicach, ul. Zygmunta Starego 17

Znajdujesz się przed budynkiem, w którym obecnie mieści się Starostwo Powiatowe. W czasie III powstania śląskiego urzędował tu Międzysojuszniczy Kontroler Powiatowy. Kontrolował on posterunki, których zadaniem była ochrona instytucji, punktów strategicznych czy bezpieczeństwa w poszczególnych dzielnicach. Takie posterunki w Gliwicach były ulokowane m.in. w punktach pocztowych, na dworcu kolejowym czy dworze Welczka w Szobiszowicach. Ciekawostką

Starostwo Powiatowe w Gliwicach (Landratsamt), kartka pocztowa, ok. 1920 r. Fot. ze zbiorów Muzeum w Gliwicach

jest to, że sir Thomas, Kontroler Powiatowy, był też... szefem wywiadu przy Międzysojuszniczej Komisji.

Znalazłeś broń w tym budynku i musisz wskazać jej położenie odpowiednim służbom.

Skręć w prawo. Czy widzisz ten charakterystyczny, niski szary budynek? Podejdź pod niego. Wskazówką może być to, że dzisiaj znajduje się tutaj oddział ważnej instytucji państwowej...

Przed Tobą budynek, w którym dzisiaj mieści się gliwicki oddział Archiwum Państwowego w Katowicach. W 1921 roku w tym kwartale zabudowy (*Quartier Galbert*) mieściły się koszary ułanów, w których zakwaterowane były jednostki francuskie. Wojska francuskie stacjonowały w Gliwicach od lutego 1920 roku. Przybyły na Górny Śląsk na mocy postanowień traktatu wersalskiego, celem zapewnienia bezpieczeństwa ludności oraz Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej

Dawna ujeżdźzalnia, obecnie Archiwum Państwowe w Katowicach, Oddział w Gliwicach, 1988 r. Fot. ze zbiorów Muzeum w Gliwicach

i Plebiscytowej, do czasu przeprowadzenia głosowania, w którym uprawnieni mieli się wypowiedzieć, czy życzą sobie przyłączenia regionu do Polski, czy pozostawienia w granicach Niemiec. Oprócz wojsk francuskich w misji górnośląskiej wzięły też udział oddziały brytyjskie i włoskie, aczkolwiek Gliwice były siedzibą kontyngentu francuskiego.

Liczba okien tego budynku od strony ulicy podzielona przez 2 wskaże Ci numer liceum, które znajduje się niedaleko. Teraz musisz się tam udać. Budynek wyróżnia się kolorem i... znacznie większą liczbą okien.

Budynek ten zarówno dzisiaj, jak i sto lat temu był siedzibą szkoły. W czasie powstań dodatkowo pełnił funkcję koszar i był miejscem zakwaterowania jednostek francuskich.

Pomnik Adama Mickiewicza, 1988 r. Fot. ze zbiorów Muzeum w Gliwicach

Stoisz przy fasadzie budynku. Spójrz w lewo i poszukaj w oddali dużej ilości zieleni – podążaj w jej kierunku.

Znajdujesz się w parku im. Adama Mickiewicza. Poszukaj figury wieszacza, usiądź na pobliskiej ławce i skoncentruj się. Zapoznaj się z tekstem o historii Śląska, a przede wszystkim Gliwic, dołączonym do gry. Kiedy dotrzesz do Komendy w miejscu, które wskaże Ci poniższy rebus, będziesz musiał wykazać się wiedzą, która pomoże Ci zdobyć ostatnią, najważniejszą wskazówkę.

Po zapoznaniu się z historią miasta rozwiąż rebus. Wskaże Ci drogę do miejsca, w którym znajduje się Komenda – tam otrzymasz dalsze informacje.

K _ _ + _ _ _ _

Rozwiązanie rebusu:

czarny jak noc,
nie atrament
